

چوگان، بازی بزرگان

در هنر، تاریخ، فرهنگ و سرایان

CHOGAN
GAME OF GREATS

IN HISTORY, CULTURE AND ART
OF IRAN

ابراهیمی نژاد، رضا، ۱۳۵۱ - Ebrahimi Nejad, Reza
چوگان، بازی بزرگان: در گستره تاریخ، فرهنگ و هنر ایران = Chogan game of greats: in history, culture and art of Iran / نویسنده رضا ابراهیمی نژاد؛ مترجم رامین والی، شیرین سمیعی؛ عکاسان رضا ابراهیمی نژاد، میلاد پیامی، علی کاوه؛ خوشنویس احمد مازادی؛ ویراستار متن فارسی معصومه قنبری؛ آیه سفارش | موسسه فرهنگی هنری خورشید مهر، شرکت نفت بهران.

تهران: برگ نو، ۱۳۹۷، ۳۸۴ ص: مصور (رنگی)، ۲۹×۲۲ س.م.

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا: 978-600-7180-12-9

۱- چوگان -- ایران -- تاریخ ۲- Polo in Iran -- History ۳- چوگان در ادبیات ۴- Polo in

literature ۵- چوگان در هنر ۶- Polo in art. الف: والی، رامین، مترجم. ب: Vaali, Ramin. ج:

سمیعی، شیرین، ۱۳۲۳ - مترجم. د: پیامی، میلاد، عکاس. ه: کاوه، علی، عکاس. و: مازادی، احمد، خطاط.

ز: موسسه فرهنگی هنری خورشید مهر. ح: شرکت نفت بهران

۷۹۶/۳۵۳۰۹۵۵ /GV۱۰۱۱ ۱۳۹۷ ۹الف

کتابخانه ملی ایران ۵۱۷۱۸۴۴

چوگان، بازی بزرگان

در گستره تاریخ، فرهنگ و هنر ایران

نویسنده: رضا ابراهیمی نژاد

مترجم: رامین والی، شیرین سمیعی

چاپ اول: پاییز، ۱۳۹۷

صفحه آرای مجید ندی، کریم حیدری، احسان پارسا

عکاسان: رضا ابراهیمی نژاد، میلاد پیامی، علی کاوه

خوشنویس: احمد مازادی

ویراستار متن فارسی: معصومه قنبری

تیراژ: ۲۵۰۰ عدد

لیتوگرافی: نقش افروز

چاپ: نقش رنگ پنجم

صحافی: جدی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۸۰-۱۲-۹

ISBN: 978-600-7180-12-9

بها: ۳۰۰۰۰۰ ریال

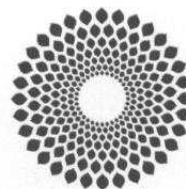
مجری امور فنی: انتشارات برگ نو

انتشارات برگ نو

شرکت نفت بهران

مؤسسه فرهنگی هنری خورشید مهر

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خیابان وحید نظری، بین

فروردین و فخر رازی، پلاک ۸۹ تلفن: ۶۶۹۵۶۱۷۷

هرگونه استفاده از این اثر با کسب اجازه از پدید آورنده کتاب آزاد است.

فهرست مطالب

عنوان	۷
فهرست	۹
پیش گفتار	۱۶
تاریخ چوگان در ایران	۱۸
بخش اول: امپراتوری هخامنشی	
تاریخچه امپراتوری هخامنشی	۲۲
کورش هخامنشی بنیانگذار امپراتوری هخامنشی	۲۲
داریوش اول پادشاه هخامنشی	۲۵
آموزش چوگان در دوره هخامنشی	۲۵
چوگان بازی به جای جنگ: سنهادرش و داریوش سوم به اسکندر مقدونی	۲۶
تاریخ طبری	۲۶
تاریخ بلعمی	۲۷
نظامی گنجوی، خمره، شرف نامه، خراسانی، خوارزمی، ارا از اسکندر	۲۷
آموزش و پرورش در ایران دوره هخامنشی	۲۸
آموزش و پرورش پارسیان از دیدگاه یونانیان	۳۰
آموزش و پرورش پارسیان از قول استرابون، تاریخ سر و رافی دان یونانی، ۶۳ پیش از میلاد - ۲۴ بعد از میلاد	۳۰
نگاره جنوبی پلکان شرقی کاخ آپادانا در تخت جمشید	۳۲
بخش دوم: امپراتوری اشکانیان	
تاریخچه امپراتوری اشکانی	۳۵
بخش سوم: امپراتوری ساسانیان	
تاریخچه امپراتوری ساسانی	۳۸
پیروزی اردشیر ساسانی بر اردوان پنجم آخرین پادشاه اشکانی	۳۸
اردشیر بابکان (اردشیر اول) بنیانگذار امپراتوری ساسانی	۳۹
کارنامه اردشیر بابکان	۴۰
گزیده متن پهلوی کارنامه اردشیر بابکان، ترجمه فارسی، انگلیسی و آوانویسی از خط پهلوی	۴۱
ادبیات پهلوی در رساله‌های کوچک تعلیمی، خسرو قبادان و ریدک	۴۴
گزیده رساله خسرو قبادان و ریدکی (ترجمه فارسی از متن پهلوی)	۴۵
آیین نامه‌ها در دوره ساسانی	۴۶
بخشی از کتاب آیین نامک (نقل از کتاب عیون الاخبار ابن قتیبه دینوری)	۴۷
چوگان بازی پادشاهان ساسانی به روایت شاهنامه فردوسی	۴۸
- زادن شاپور پسر اردشیر از دختر اردوان (گوی زدن شاپور اول و شناختن او توسط پدرش)	۴۸
- زادن اورمزد پسر شاپور از دختر مهرک (به دنیا آمدن اورمزد پسر شاپور)	۴۸
- چوگان بازی شاپور دوم ساسانی (ذوالاکتاف)	۴۹
- چوگان بازی بهرام پنجم ساسانی (بهرام گور)	۴۹
- چوگان بازی خسرو دوم ساسانی (خسرو پرویز)	۴۹
زبان چوگان در دوره ساسانی	۵۰
مدال‌های نظامی و نشان‌های دوره ساسانی	۵۰
شهر بیشاپور در زمان شاپور اول ساسانی	۵۱
تنگ چوگان (تنگه چوگان)	۵۲
پژوهش‌های کنستانتین ایونستراتسوف درباره فنون جنگی ساسانیان	۵۲

مجممه بسیار بزرگ شاپور اول پادشاه ساسانی در تنگه چوگان، شهر کازرون	۵۳
چوگاندار (مسئول بازی چوگان)	۵۴
بخشش با سر چوگان (بخشش با چوب چوگان)	۵۴
هنر ایران در دوره پارتی و ساسانی (براساس پژوهش‌های پروفیسور رومن گیرشمن، باستان شناس فرانسوی)	۵۴
چند روایت از بازی چوگان دوره ساسانی در آثار اسلامی	۵۵
بخش چهارم: دوران اسلامی	
چوگان در سده‌های نخستین عصر اسلامی (امویان، عباسیان، طاهریان، صفاریان)	۵۸
دوره سامانیان	
چوگان در دوره سامانی	۶۱
دوره غزنویان	
غزنویان	۶۳
چوگان بازی سلطان محمود غزنوی	۶۳
چوگان بازی سلطان مسعود غزنوی	۶۴
قابوس نامه (نصیحت نامه، اندرز نامه)، باب هژدهم، نوزدهم و بیست و هفتم	۶۴
سفال‌های طلایی (زرین قام) تزیین شده با نقاشی و خط (سده ششم ه.ق، دوره سلجوقی)	۶۵
آداب الحرب و الشجاعه، آروش‌هایی برای پرورش اسب چوگان، باب نهم و سی دوم	۶۶
مسیرهای ترسیم شده برای تربیت اسب چوگان توسط فخر مدبر (سده ششم و هفتم ه.ق)	۶۷
دوره سلجوقیان	
چوگان در دوره سلجوقی	۶۸
چوگان بازی پسران ملک و سلطان سنجر، پسر و نوه او	۶۸
چوگان در حجاری‌ها و سب‌های دوره سلجوقی	۶۹
دوره خوارزمشاهیان و دوره ایلخانیان (چوگان در سده هفتم ه.ق)	
چوگان در تاریخ سلاطین ملوک و شاهان (سده‌های ششم، هفتم و هشتم ه.ق)	۷۰
بخش پنجم: چوگان در آثار دوره غزنوی، سلجوقی و ایلخانی	
سفالینه‌های مختلف با نقوش چوگان بازی	۷۴
ظروف فلزی و شیشه‌ای با نقوش چوگان بازی	۸۴
نقاشی‌های چوگان برگرفته از کتاب‌های مختلف تاریخی	۹۰
بخش ششم: دوره تیموریان	
دوره تیموریان	۹۵
نقاشی‌های متنوع چوگان در دوره تیموری، برگرفته از کتاب‌های تاریخی	۹۶
بخش هفتم: دوره صفویه	
فرمانروایی صفویان	۱۰۸
چوگان بازی شاه تهماسب اول	۱۰۸
علاقه شاه عباس به چوگان بازی	۱۱۰
دون گارسیا، سفیر پادشاه اسپانیا دون فیلیپ سوم	۱۱۰
سفرنامه برادران شرلی در زمان شاه عباس اول، دیدار با شاه عباس در قزوین، سال ۱۰۰۶ ق. (۱۵۹۸ م.)	۱۱۱
برگشت شاه عباس از جنگ و پذیرایی از برادران شرلی	۱۱۱
سفرنامه پیتر و دلا واله جهانگرد ایتالیایی	۱۱۱
گزارش دن گارسیا دسیلوا فیگوئرا، از بازی چوگان در شهر شیراز، سال ۱۰۲۶ ق. (۱۶۱۷ م.)	۱۱۲
چوگان بازی شاه عباس دوم (حک. ۱۰۵۲-۱۰۷۷)	۱۱۲
چوگان بازی شاه سلیمان	۱۱۲
قهوه‌خانه و زورخانه در دوره صفوی	۱۱۳
اصفهان	۱۱۴
میدان نقش جهان	۱۱۵
- دون گارسیا دسیلوا فیگوئرا، سفیر پادشاه اسپانیا، دون فیلیپ سوم	۱۱۵
- شاردن، تاجر و جهانگرد فرانسوی	۱۱۵
- آبراهام والنتاین ویلیامز جکسون، محقق آمریکایی در زبان‌های هند و اروپایی	۱۱۶
نمایش‌های میدانی دوره صفویه (سفرنامه شاردن)	۱۱۷
- انگلبرت کمپفر، پزشک و طبیعی دان آلمانی	۱۱۷

- مادام دیولا فوآ، جهانگرد فرانسوی	۱۱۷
- هرمان نوردن آمریکایی	۱۱۷
کاخ عالی قاپو	۱۱۸
- پیترولا والا، جهانگرد معروف ایتالیایی	۱۱۸
- فردریک چارلز ریچاردز، عضو انجمن سلطنتی نقاشان و حکاکان انگلستان	۱۱۸
سوارکاری و چوگان بازی زنان در دوره صفویه	۱۱۹
وصف نقاشی‌های کاخ چهل ستون قزوین و کاخ‌های دیگر دوره صفوی از خلال منظومه عبدی بیک شیرازی	۱۲۰
کاخ چهل ستون قزوین	۱۲۰
بناهای تاریخی و میدان‌های باشکوه چوگان	۱۲۱
بخش هشتم: چوگان در شاهکارهای نگارگری ایران دوره صفویه	
تعدادی از نقاشی‌های چوگان در دوره صفویه، برگرفته از کتاب‌های تاریخی	۱۲۴
بخش نهم: چوگان در صنایع دستی	
قلمزنی بر روی انواع فلزها با نقش چوگان	۱۶۲
پارچه قلمکار و نقش‌های متنوع چوگان	۱۶۸
قالب تراشی برای پارچه‌های قلمکار	۱۶۹
قلمکار نقاشی	۱۷۰
میناتورهای چوگان	۱۷۲
میناکاری بر روی	۱۸۰
فرش‌های دست‌بافت نقوش چوگان بازی (بر اساس داستان‌های تاریخی)	۱۸۲
مجسمه‌های سفالی چوگان بازان	۱۸۶
بخش دهم: چوگان در شعر پارسی	
الف) منظومه‌های عاشقانه عارفانه و حکایت‌ها	
از منظومه عاشقانه خسرو و شیرین (حکیم نزاری گنجوی)	۱۹۱
از منظومه ویس و رامین (فخرالدین سعد گزنی)	۱۹۱
از منظومه عاشقانه جمشید و خورشید، سلمان ساجی (هنرنمایی جمشید و شادی شاه در حضور خورشید و افسر)	۱۹۱
چوگان باختن سلمان با همسران و گوی برن وی (دیگران) (هفت اورنگ جامی)	۱۹۱
از مثنوی صفات العاشقین (هلالی جغتایی)	۱۹۲
از مثنوی گوی و چوگان (عارفی هروی)	۱۹۲
کارنامه یا مثنوی گوی و چوگان از قاسمی جنبادی (جنبادی)	۱۹۲
مسعود سعد سلمان از قصیده ستایش، ثقه الملک طاهر بن علی	۱۹۲
از بوستان سعدی، دلایل قوی باید و معنوی (حکایت دانشمند، باب چهارم در تواضع)	۱۹۳
از منظومه حماسی کوش نامه، گوی زدن آبتین با طیه‌پور شاه (حکیم ایرانشاه بن ابی الخیر)	۱۹۳
از منظومه حماسی بهمن نامه (حکیم ایرانشاه بن ابی الخیر)	۱۹۳
ب) شاعران پارسی گو و اشعار آنان در ارتباط با چوگان	
رودکی، ۲۴۴ - ۳۲۹ ه. ق.	۱۹۵
منصور حلاج، ۲۴۴ - ۳۰۹ ه. ق.	۱۹۵
خواجه عبدالله انصاری، ۳۹۶ - ۴۸۱ ه. ق.	۱۹۵
منطقی رازی، وفات بین ۳۶۷ تا ۳۸۰ ه. ق.	۱۹۵
عنصری بلخی، ۳۵۰ - ۴۳۱ ه. ق.	۱۹۵
فرخی سیستانی، ۳۷۰ - ۴۲۹ ه. ق.	۱۹۵
منوچهری دامغانی، وفات ۴۳۲ ه. ق.	۱۹۵
شیخ ابوسعید ابوالخیر، ۳۵۷ - ۴۴۰ ه. ق.	۱۹۵
قطران تبریزی، وفات ۴۶۵ ه. ق.	۱۹۶
ناصر خسرو قبادیانی، ۳۹۴ - ۴۸۱ ه. ق.	۱۹۶
مسعود سعد سلمان، ۴۳۸ - ۵۱۸ ه. ق.	۱۹۶
امیر محمد معزی نیشابوری، ۴۳۹ - ۵۲۱ ه. ق.	۱۹۶
خیام نیشابوری، ۴۴۰ - ۵۲۶ ه. ق.	۱۹۶
شهاب الدین عمیق بخاری، ۴۴۰ - ۵۴۲ ه. ق.	۱۹۶
سنایی غزنوی، ۴۷۳ - ۵۴۵ ه. ق.	۱۹۷
سوزنی سمرقندی، وفات ۵۶۲ یا ۵۶۹ ه. ق.	۱۹۷
عثمان مختاری غزنوی، سده پنجم (شهریارنامه)	۱۹۷
قوامی رازی، وفات ۵۶۶ ه. ق.	۱۹۷

انوری ابیوردی، وفات ۵۷۵ هـ. ق.	۹۹۷
بابا افضل کاشانی، سده ششم و هفتم هـ. ق.	۱۹۷
مجیر بیلقانی، وفات ۵۸۶ هـ. ق.	۱۹۸
خاقانی شروانی، ۵۲۰ - ۵۹۵ هـ. ق.	۱۹۸
فلکی شروانی، وفات ۵۸۷ هـ. ق.	۱۹۸
نظامی گنجوی، ۵۳۵ - ۶۰۷ هـ. ق. (۶۱۲)	۱۹۸
نظامی گنجوی (هفت پیکر)	۱۹۸
نظامی گنجوی (شرف نامه)	۱۹۸
نظامی گنجوی (مخزن الاسرار)	۱۹۹
عطار نیشابوری، ۵۴۰ - ۶۱۸ هـ. ق.	۱۹۹
عطار نیشابوری (خسرو نامه)	۱۹۹
عطار نیشابوری (جوهرالذات)	۱۹۹
عطار نیشابوری (الهی نامه)	۲۰۰
عطار نیشابوری (لسان الغیب)	۲۰۰
فخرالدین اسعد گرگانی، سده پنجم هـ. ق. (ویس و رامین)	۲۰۰
سید حسن غزنوی، سده ششم هـ. ق.	۲۰۰
شیخ علاءالدوله سمنانی، ۶۵۹ - ۷۳۶ هـ. ق.	۲۰۰
مولوی (جلال الدین محمد بلخی)، ۶۰۴ - ۶۷۲ هـ. ق. (ترجیعات، رباعیات و غزلیات)	۲۰۳
سعدی شیرازی، ۶۰۰ (۶۱۵) - ۶۹۰ هـ. ق.	۲۰۸
سعدی، بوستان	۲۰۹
سعدی (گفتار اثر تقویت مردان کار آزموده)	۲۰۹
سعدی، مواعظ	۲۱۰
فخرالدین همدانی (عراقی)، ۶۱۰ - ۶۸۸ هـ. ق.	۲۱۰
همام الدین تبریزی، ۶۳۶ - ۷۱۴ هـ. ق.	۲۱۱
امیر خسرو دهلوی، ۶۵۱ - ۷۲۵ هـ. ق.، شاعر پارسی گوی هندی	۲۱۱
اوحدی مراغای، ۶۷۳ - ۷۳۸ هـ. ق.	۲۱۱
شیخ محمود شبستری، ۶۸۷ - ۷۱۰ هـ. ق.، گلشن راز	۲۱۱
سیف فرغانی، وفات ۷۴۹ هـ. ق.	۲۱۱
خواجوی کرمانی، ۶۸۹ - ۷۵۲ هـ. ق.	۲۱۲
عبید زاکانی، ۷۰۱ - ۷۷۲ هـ. ق.	۲۱۲
حافظ شیرازی، ۷۲۶ - ۷۹۲ هـ. ق.	۲۱۲
سلمان ساوجی، ۷۰۹ - ۷۷۸ هـ. ق.	۲۱۲
شاه نعمت الله ولی، ۷۳۰ - ۸۳۴ هـ. ق.	۲۱۴
عمادالدین نسیمی، ۷۴۷ - ۷۹۶ هـ. ق.	۲۱۴
قاسم انوار، ۷۵۷ - ۸۳۷ هـ. ق.	۲۱۴
امیر شاهی سبزواری، ۷۶۶ - ۸۵۷ هـ. ق.	۲۱۴
کمال خجندی، وفات ۷۹۲ یا ۸۰۸ هـ. ق.	۲۱۴
جامی، ۸۱۷ - ۸۹۷ هـ. ق.	۲۱۴
جامی، (هفت اورنگ)	۲۱۴
امیرعلی شیرنوازی، ۸۴۴ - ۹۰۶ هـ. ق.	۲۱۵
هلالی جغتایی، وفات ۹۳۶ هـ. ق.، مثنوی صفات العاشقین	۲۱۵
وحشی بافقی کرمانی ۹۳۲ - ۹۹۱ هـ. ق.، خلدبرین	۲۱۵
محتشم کاشانی، ۹۰۵ - ۹۹۶ هـ. ق.	۲۱۵
نظیری نیشابوری، وفات ۱۰۲۱ هـ. ق.	۲۱۵
میرداماد، ۹۶۹ - ۱۰۴۰ هـ. ق.	۲۱۵
کلیم کاشانی، وفات ۱۰۶۱ هـ. ق.	۲۱۵
صائب تبریزی، ۱۰۰۰ - ۱۰۸۰ هـ. ق.	۲۱۶
بیدل دهلوی، ۱۰۵۴ - ۱۱۳۳ هـ. ق.	۲۱۶
واعظ قزوینی، وفات ۱۰۸۹ هـ. ق.	۲۱۶
ملا محسن فیض کاشانی، ۱۰۰۷ - ۱۰۹۰ هـ. ق.	۲۱۶
حکیم زلالی خوانساری، وفات ۱۰۲۴ هـ. ق.	۲۱۶
سیدای نسفی، وفات حدود ۱۱۲۰ هـ. ق.	۲۱۶
حزین لاهیجی، ۱۱۰۳ - ۱۱۸۰ هـ. ق.	۲۱۷
نشاط اصفهانی، ۱۱۷۵ - ۱۲۴۴ هـ. ق.	۲۱۷
هاتف اصفهانی، وفات ۱۱۹۸ هـ. ق.	۲۱۷
نورعلیشاه اصفهانی، وفات ۱۲۱۲ هـ. ق.	۲۱۷
غالب دهلوی، ۱۲۱۲ - ۱۲۸۵ هـ. ق.	۲۱۷

فروغی بسطامی، ۱۲۱۳ - ۱۲۷۴ ه.ق.	۲۱۷
قآنی شیرازی، ۱۲۲۳ - ۱۲۷۰ ه.ق.	۲۱۷
محمد باقر حسینی حسینی، ۱۲۳۸ ه.ق.	۲۱۸
صفا اصفهانی، ۱۲۵۸ - ۱۳۲۲ ه.ق.	۲۱۸
حاجب شیرازی، ۱۲۷۱ - ۱۳۳۴ ه.ق.	۲۱۸
طغرل احراری، ۱۲۸۳ - ۱۳۳۷ ه.ق.	۲۱۸
ادیب الممالک فراهانی، ۱۲۳۹ - ۱۲۹۶ خورشیدی	۲۱۸
میرزا محمد تقی (نیر)، وفات ۱۲۹۷ خورشیدی	۲۱۹
محمد اقبال لاهوری، ۱۲۵۶ - ۱۳۱۷ خورشیدی	۲۱۹
عارف قزوینی، ۱۲۵۹ - ۱۳۱۲ خورشیدی	۲۱۹
محمدتقی بهار، ملک الشعراء، ۱۲۶۵ - ۱۳۳۰ خورشیدی	۲۱۹
پروین اعتصامی، ۱۲۸۵ - ۱۳۲۰ خورشیدی	۲۱۹
شهریار (محمد حسین بهجت)، ۱۲۸۵ - ۱۳۶۷ خورشیدی	۲۱۹
منوچهر آتشی، ۱۳۱۰ - ۱۳۸۴ خورشیدی	۲۱۹
صدرا ذوالریاستین شیرازی ۱۳۱۵ خورشیدی	۲۱۹

پ) چوگان در شاهنامه فردوسی	۲۲۲
شاهنامه فردوسی	۲۲۲
حکیم ابوالقاسم فردوسی توسی	۲۲۲
تقسیمات شاهنامه	۲۲۳
چوگان در شاهنامه	۲۲۳
چوگان بازی پادشاهان و پهلوانان ایران به روایت شاهنامه	۲۲۳
۱ - چوگان بازی سیاه و سفید	۲۲۴
الف) گوی زدن و هنر نمودن سیاوش در پیش افراسیاب	۲۲۴
ب) گفتار اندر گوی زدن سیاوش	۲۲۴
۲ - چوگان بازی شاپور و شناختن پدرش ر (آگاهی یافتن اردشیر بابکان از زنده بودن پسرش شاپور)	۲۲۵
۳ - زادن اورمزد پسر شاپور از دختر بزرگ	۲۲۷
۴ - هنر نمودن گشتاسپ در میدان	۲۲۷
۵ - شاپور دوم ساسانی معروف به ذوالاکتاف	۲۲۸
۶ - چوگان بازی بهرام پنجم معروف به بهرام گور	۲۲۸
الف) زاده شدن بهرام گور و سپردن او به منذر تازی برای وختن هنر	۲۲۸
ب) بزم آراستن شنگل (پادشاه هند) و هنر نمودن بهرام (گور) پیش و	۲۲۸
۷ - چوگان بازی هرمزد ساسانی (آمدن بهرام چوبینه نزد هرمزد به سالاری نامزد شدنش)	۲۲۸
۸ - داستان بهرام چوبینه با خاقان چین	۲۲۸
۹ - چوگان بازی خسرو پرویز	۲۲۹
الف) بخش کردن خسرو پادشاهی خود را (بخش کردن روزهای همراه توبه خسرو پرویز برای برنامه ریزی کارها)	۲۲۹
ب) چاره بندوی با بهرام پورسیاوش در کشتن بهرام چوبینه و گریختن بندوی (در زمان پادشاهی خسرو پرویز)	۲۲۹
پ) رسیدن سوار قیصر نزد خسرو و فرستادن خسرو سرداران را نزد قیصر (در زمان پادشاهی خسرو پرویز)	۲۲۹
۱۰ - داستان هفت پیکرگردان (داستان جنگ هفت پهلوان)	۲۲۹
۱۱ - رزم و افسون در نبرد سهراب و گردآفرید	۲۲۹
۱۲ - چوگان بازی رستم	۲۳۰
۱۳ - داستان رستم و اسفندیار	۲۳۱

بخش یازدهم: موسیقی چوگان	
موسیقی چوگان	۲۳۴
انواع سازهای سنتی	۲۳۷

دوره افشاریه (۱۱۴۸ تا ۱۲۱۸ ه.ق)	۲۳۸
دوره زندیه (۱۱۶۳ تا ۱۳۰۹ ه.ق)	۲۳۹

بخش دوازدهم: دوره قاجاریه	
دوره قاجاریه	۲۴۳
کاشی‌های مختلف با نقش چوگان	۲۴۴
خوشنویسی شعرهای چوگانی	۲۴۵

نقاشی‌های چوگان در دروه قاجار، برگرفته از کتاب‌های تاریخی
تصویرگری چوگان در کتاب‌های چاپ سنگی دوره قاجار

۲۴۶
۲۴۸

بخش سیزدهم: دوره پهلوی اول و دوم

چوگان در ارتش ایران	۲۵۴
چوگان بازی در خراسان، سپهبد امان‌الله جهانبانی	۲۵۸
خاطرات سرهنگ مجید غفاری (از دوره پهلوی اول)	۲۶۰
خاطرات تیمسار سپهبد حسین جهانبانی و بهرام میرزا جهانبانی (از دوره پهلوی اول و دوم)	۲۶۴
عکس‌های مختلف از چوگان بازان در دوره پهلوی اول و دوم	۲۶۶
تیم‌های چوگان در دوره پهلوی دوم	۲۶۶
خاطرات سرهنگ عبدالله سرعت‌پور (از دوره پهلوی دوم)	۲۶۸
مسابقه دوستانه بین تیم‌های ایران و اسپانیا- سال ۱۳۵۴	۲۷۲
مسابقه دوستانه بین تیم‌های ایران و استرالیا- سال ۱۳۵۵	۲۷۳
مسابقه دوستانه بین تیم‌های ایران و آمریکا- دوره پهلوی دوم	۲۷۳
مسابقه دوستانه بین تیم‌های ایران و آلمان- سال ۱۳۵۶	۲۷۴
مسابقه دوستانه بین تیم‌های ایران و مصر- سال ۱۳۵۷	۲۷۴
مسابقه دوستانه بین تیم‌های ایران و آرژانتین- سال ۱۳۵۷	۲۷۵
مدال‌ها، سکه‌های مناسبتی و کاپ‌های چوگان در دوره پهلوی دوم	۲۷۸

بخش چهاردهم: چوگان در دوره معاصر

چوگان در دوره معاصر	۲۸۲
اقدامات انجام شده بعد از تشکیل فدراسیون چوگان در سال ۱۳۸۱	۲۸۳
عکس‌های مختلف از بازی‌های باشگاهی و بازی‌های بین‌المللی	۲۸۴
شرکت‌کنندگان در خصوص مسابقات فدراسیون جهانی چوگان، جام سفرا، تهران، مهرماه سال ۱۳۸۷	۲۹۰
اهدای مدال درجه یک کوشش فدراسیون جهانی چوگان به آقای حمزه ایلخانی‌زاده	۲۹۱
هشتاد و سومین دوره مسابقات فدراسیون جهانی چوگان، جام سفرا، تهران، خرداد ماه ۱۳۹۳	۲۹۲
چوگان بازان شرکت‌کننده در هشتاد و دومین دوره مسابقات فدراسیون جهانی چوگان	۲۹۶
اجلاس و جشنواره میراث فرهنگی ناملموس مهرماه سال ۱۳۹۳ (اجرای بازی چوگان بعد از گذشت حدود صد سال، در میدان نقش جهان)	۲۹۸
اولین جشنواره نوروزی بازی چوگان، در شهر تاریخی قزین، فروردین ۱۳۹۴	۳۰۲
امضا تفاهم‌نامه راه‌اندازی ورزش چوگان در کشور تایوان، توسط فدراسیون چوگان ایران	۳۰۴
بازی چوگان بانوان (بازی‌های باشگاهی و بین‌المللی)	۳۰۸
یازدهمین دوره مسابقات مقدماتی جام جهانی چوگان، منطقه F (ایران، هند، پاکستان، آفریقای جنوبی)، تهران، خرداد ماه ۱۳۹۶	۳۱۸

بخش پانزدهم: گفتگو با اعضای فدراسیون جهانی چوگان و اساتید تاریخ و هنر ایران (سال ۱۳۸۷، ۱۳۹۳)

* پاتریک گراند هرمس (فرانسه) / رئیس فدراسیون جهانی چوگان (سال ۱۳۸۷) PATRIC GUERRAND HERMES (FRANCE) President of the International Polo Federation (2008)	۳۲۲
* حمزه ایلخانی‌زاده / رئیس فدراسیون چوگان ج.ا.ا و سفیر کبیر فدراسیون جهانی چوگان HAMZE ILKHANI ZADE (IRAN) President of the Polo Federation Iran - Ambassadors FIP	۳۲۳
* فاروق صالح یونس (مصر) / نایب رئیس فدراسیون جهانی چوگان و رئیس فدراسیون چوگان کشور مصر FAROUK SALEH YOUNES (Egypt) Vice- President of the International Polo Federation President of the Polo Egyptian Polo Federation	۳۲۴
* بروس دیوید کولی (آمریکا) / عضو هیأت رئیسه (سفیر کبیر) فدراسیون جهانی چوگان BRUCE DAVID COLLEY (United States Of America) Member of the Board of Directors of the International Polo Federation	۳۲۴
* نیکلاس جان آرتور کلکهن دنورز (انگلستان) / عضو هیأت رئیسه فدراسیون جهانی چوگان و رئیس انجمن هارلینگهام NICHOLAS JOHN ARTHUR COLQUHOUN DENVERS (United Kingdom) Member of the Board of Directors of the International Polo Federation	۳۲۵
* جیمز ویلیام اشتون (استرالیا) عضو هیأت رئیسه فدراسیون جهانی چوگان و رئیس فدراسیون چوگان استرالیا JAMES WILLIAM ASHTON (Australia) Member of the Board of Directors of the International Polo Federation President of the Polo Federation Australia	۳۲۵

* لئوپولدو استامپا / سفیر کشور اسپانیا در ایران LEOPOLDO STAMPA (Spain) Ambassador of Spain in Iran	۳۲۶
* استاد محمود فرشچیان / نگارگر MASTER MAHMOOD FARSHCHIYAN , Miniaturist (Iran)	۳۲۷
* دکتر رضا شعبانی / استاد ارشد دانشگاه، رشته تاریخ DR REZA SHABANI, Professor Emeritus in History (Iran)	۳۲۸
* استاد فریدون جنیدی / موسس بنیاد نیشابور - مدرس شاهنامه فردوسی و زبان پهلوی MASTER FEREDOUN JONEIDI, Founder of the Neishabour Foundation, Instructor of the Pahlavi language and Ferdowsi's Shahnameh (Iran)	۳۳۰
* دکتر ریچارد توماس خلیل / رئیس فدراسیون جهانی چوگان (سال ۱۳۹۳) Dr. RICHARD THOMAS KHALIL President of the International Polo Federation, 2014	۳۳۲
* جو مایر (آمریکا) / سفیر فدراسیون جهانی چوگان و رئیس انجمن چوگان JOE MEYER (United States Of America) Member of the Board of Directors of the International Polo Federation	۳۳۲
* ریکاردو میهانویچ (آرژانتین) / سفیر فدراسیون جهانی چوگان (رئیس کمیته برگزاری جام سفرا) RICARDO MIHANOVICH (Argentina) Member of the Board of Directors of the International Polo Federation	۳۳۳
* مارکو مگزیمیلیان ال سر (ایتالیا) / رئیس باشگاه چوگان در روم MARCO MAXIMILIAN ELSER (Italy) President of the Roman Polo Club	۳۳۳
* گری وارنر (کانادا) / چوگان باز GARY WARNER (Canada)	۳۳۴
* فیصل محبت حسن الرئیسی (عمان) FAISAL MAHBOOB HASSAN AL RAISI (Oman)	۳۳۴
بخش شانزدهم: چوگان در شاهنشاهی ایران دوره معاصر تعدادی از نقاشی‌های چوگان با اسب‌ها از شیوه‌های سنتی و نوین	۳۳۸
بخش هفدهم: اسب در تاریخ و فرهنگ ایران نقش برجسته ساسانی، کرمانشاه، طاق بستان نقش اسب در تاریخ و فرهنگ ایران ریتون (جام) سیمین، دوره هخامنشی با نقش اسب، یافته شده از اطلخ جان گیلان قدیمی ترین سابقه اسب در ایران اهلی کردن حیوانات در هزاره پنجم پیش از میلاد اسب در روزگار کهن اسب کرد اسب کاسپین ضرورت آموزش کودکان در مدرسه‌های سوارکاری و چوگان اسب چوگان آشنایی با برخی از قوانین چوگان سرزمین پهناور ایران نقشه ایران * کتاب نامه فارسی * کتاب نامه انگلیسی * نمایه اسامی مدیریت و اعضای کمیته تخصصی تدوین پرونده ثبت جهانی چوگان تصویر گواهینامه ثبت جهانی چوگان ایران با عنوان «چوگان، بازی سوار بر اسب همراه با موسیقی و روایت گری»، ۱۶ آذر ۱۳۹۶	۳۵۰ ۳۵۲ ۳۵۳ ۳۵۴ ۳۵۴ ۳۵۵ ۳۵۸ ۳۶۰ ۳۶۲ ۳۶۴ ۳۶۶ ۳۶۸ ۳۶۹ ۳۷۰ ۳۷۳ ۳۷۴ ۳۸۱ ۳۸۱

مهندس اسعد عزیزی، دکتر رضا شاعری، دکتر شهریار شفیعی، دکتر عباس کهتری، دکتر ژاله آموزگار، دکتر رضا شعبانی، دکتر اسماعیل آذر، دکتر جهانگیر کازرونی، دکتر آذرتاش آذرنوش، دکتر علیقلی محمودی بختیاری، محمود فاضلی بیرجندی، مهندس کرامت الله نیر، مهندس سهیل یوسف نیا، استاد عبدالحسین حائری، استاد محمدجواد جدی، استاد محمدرضا ریاضی، استاد فریدون جنیدی، احسان الله شکراللهی، تورج ژوله، محمدرضا داورزنی، محمدرضا شاپوری، حسین جعفری، محمدعلی بی‌غم، حسین قنبری، حجت الله دهخدايي، محمدحسین مرعشی، هومن باقری، علی‌رضا کاظمی، روانشاد خانم لوئیز فیروز، تیمسار سپهبد حسین جهانبانی، بهرام میرزا جهانبانی، علی افخمی، مهدی قلی ذوالفقاری، نادر ذوالفقاری، امیرعلی ذوالفقاری، روانشاد عبدالله بهرامی (عکاس)، روانشاد ولی‌الله ترابی (شاهنامه خوان)، مرشد علی زنگنه (شاهنامه خوان)، سرهنگ مجیدکی پناه، ابوالفضل کی پناه، آلن طلاسان، حسن مهذب، نورمحمد کریمی، معصومه قنبری (همسر).

استادان هنرمند: کرملی شیرازی (خوشنویس)، احمد مازادی (خوشنویس)، احمد رضا رحیمی (نقاش)، رضا محمدی (مجسمه ساز)، کاظم شهبازی (نقاش و مدیر هنری) مرتضی یزدانی (نقاش)، حسین شوال منتش (نقاش)، روح الله پروین (نقاش)، محمود فیروزی (نقاش).

کارکنان میراث فرهنگی و گردشگری: شهاب شهیری، سیما میری، نسرين زهتابی، نینا رضایی، محبوبه قلیچ خانی، سهیلا پیرمردیان (مترجم زبان ایتالیایی)، منصور زیرک (اصفهان)، ساغر حمیدی (اصفهان)، عبدالله فیروزی (کازرون)، حسین غرقی (زورخانه شیراز)، نعمت الله نارنجی (سنندج)، آرش عباسی (سنندج).

حامیان فرهنگی: اکبر یوسف لویی، مهندس علی یوسف لویی، مهندس مهرداد فردیار، فردین نظیری، جلال نظیری، میثم لواسانی، امیر جواهری، محمد قمریان، عباس قمریان، محمود قمریان، مهدی باقی، عباس باقرزاده، سیدحسن موسوی، محمد خاکی، محمدعلی گرگان محمدی، عباس بنی‌هاشمی، کیانوش معتقدی، حسن چرخچی، احد آقای، رضا آقای، علی کریمی، محمد علی موسوی، نادر هراتیان، محمد علی علی‌پناه، فرهاد علی‌پناه، سعید علی‌پناه، حمید شاه‌بندی، محسن اعتمادی، محمد سلطانی، امیر پاکدل، ارسلان نکوهش، امید رضایی، محمود اکبری و ملک مینا اکبری (کرمانشاه)، ژاکلین حق‌شناس، فریبا محبی، آزاده عسگری.

سازمان‌ها و مراکز فرهنگی: فدراسیون چوگان ج.ا.ا، فدراسیون سوارکاری ج.ا.ا، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، کتابخانه ملی ایران، کتابخانه موزه هنرهای معاصر تهران، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، موزه ملی ایران، کاخ موزه گلستان، کاخ موزه سعدآباد، کتابخانه موزه ملک، اداره کل امور عشایری استان فارس، اداره میراث فرهنگی استان‌های تهران، اصفهان، کرمانشاه و کردستان.

رضا ابراهیمی نژاد، تیرماه ۱۳۹۷
reza_ebrahimi77@yahoo.com

